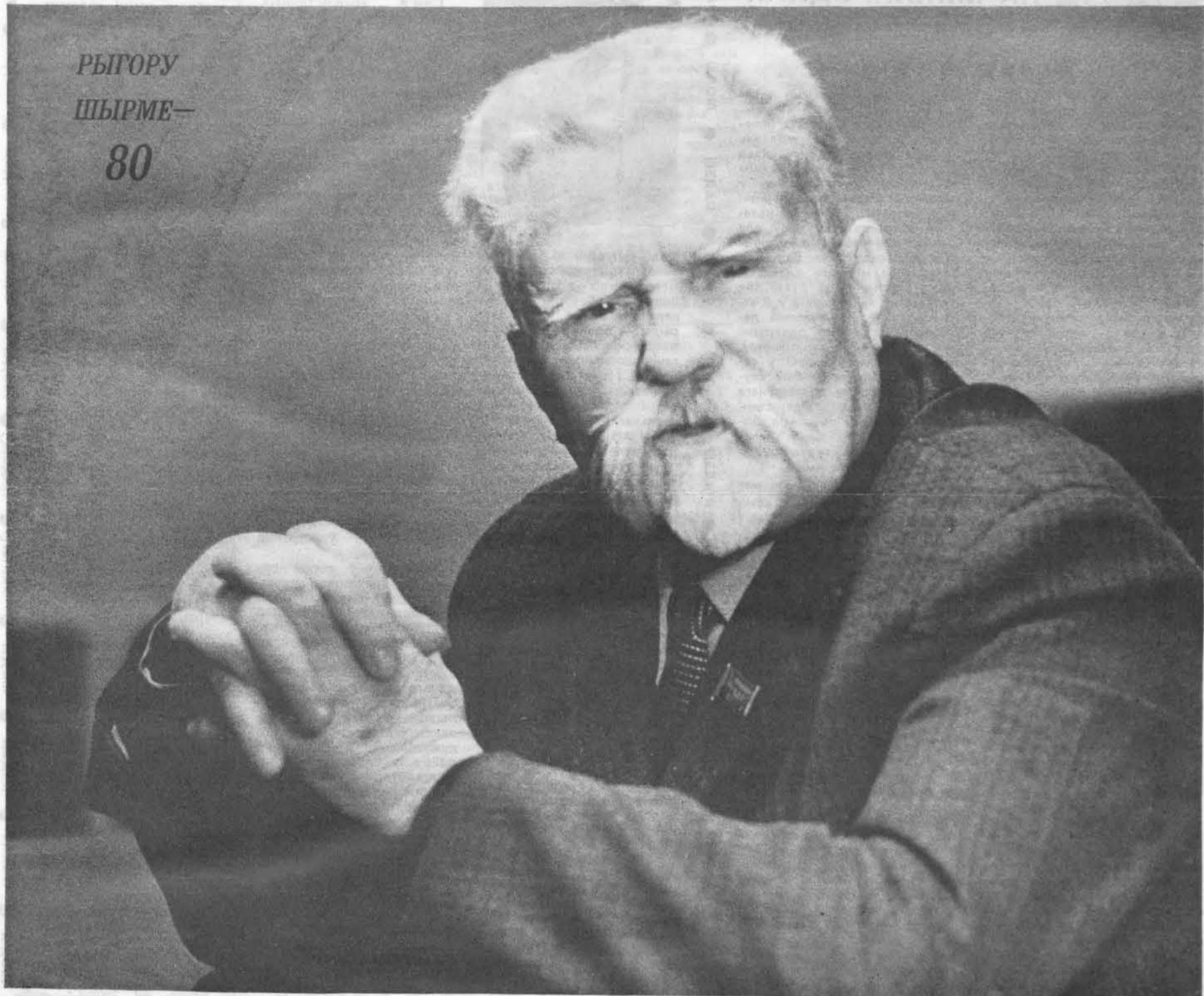

Голас Рафзімы

№ 5 [1216] ЛЮТЫ 1972 г. ВІДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ ГОД ВІДАННЯ 17-ТЫ ЦАНА 2 КАП.

ПАТРЫЯРХ БЕЛАРУСКАГА МАСТАЦТВА

РЫГОРУ
ШЫРМЕ—
80

«Справы сённяшніх дзён твораць адпаведныя новыя песні... Многа іх дасюль яшчэ нязнамых ходзіць па вясковых хатах. У іх адбываюцца падзеі і справы, якімі масы жывуць сёння. Асноўная думка гэтых песень — дасягненне тых ідэалаў, якія прынесла родная Савецкая ўлада, авалоданне сіламі прыроды, тымі багаццямі, якія мёртвым капіталам ляжалі на працягу тысячагоддзяў у нашым краі», — так высока ацэньвае сучасную беларускую песню Рыгор Раманавіч Шырма. З такой жа незвычайнай любоўю і беражлівасцю да народнай творчасці шэсцьдзесят год назад у звычайнай сялянскай хаце зрабіў ён свой першы запіс. Чароўныя нашы песні — напеўныя і звонкія, тужлівыя і вясёлыя, высокапаэтыч-

ныя і простыя — сталі вернымі спадарожнікамі доўгага і плённага жыцця гэтага выдатнага вучонага, артыста, пісьменніка і грамадскага дзеяча. Нядаўна нашаму дарагому Рыгору Раманавічу Шырме споўнілася 80 гадоў. Юбілейныя ўрачыстасці, прысвечаныя слаўнай даце, якія праходзілі ў Беларусі, сталі вялікім святам не толькі беларускай нацыянальнай культуры, але і святам усёй музычнай грамадскасці Савецкага Саюза. Мільёнам слухачоў у Беларусі, у іншых рэспубліках нашай краіны і за мяжой Рыгор Шырма вядомы як заснавальнік і кіраўнік Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы БССР. Там, дзе выступала капэла, у памяці слухачоў заставалася ўдзячнасць, як бывае пры сустрэчы

з сапраўдным мастацтвам, перад імі быццам прыадкрывала свае таямніцы душа беларуса, пяшчотная і суровая, гордая і нескароная, таленавітая і мужная. У рэпертуары капэлы творы рускай і замежнай класікі, музыка, бадай, усіх народаў неабсяжнага Савецкага Саюза. У 1955 годзе Рыгору Раманавічу Шырме, першаму сярод хормайстраў краіны, было прысвоена высокае званне народнага артыста СССР. Капэла належыць адно з першых месцаў у Саюзе па колькасці запісаў на грамафонныя пласцінкі і магнітафонныя стужкі. Рыгор Раманавіч Шырма вядомы ў нашай краіне як аўтар артыкулаў па пытаннях народнага музычнага мастацтва, этнаграфіі, фальклору, як

удзельнік саюзных і міжнародных канферэнцый, нарад, фестываляў, з'ездаў, аглядаў, сімпозіумаў розных творчых саюзаў і арганізацый. Вось чаму 24 студзеня зала Беларускай дзяржаўнай філармоніі, дзе праходзіў юбілейны вечар, не змагла ўмясціць і мільённай долі тых, хто хацеў бы асабіста павіншаваць Рыгора Раманавіча Шырму са слаўным 80-годдзем або быць непасрэдным удзельнікам урачыстасцей. Павіншаваць юбіляра прыйшлі ў гэты дзень кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КП Беларусі П. Машэраў, Старшыня Савета Міністраў БССР Ц. Кісялёў, сакратар ЦК КП Беларусі А. Кузьмін, першы сакратар ЦК ЛКСМ Беларусі Ул. Пад-

рэз, прадстаўнікі прадпрыемстваў і будоўляў Мінска, грамадскіх арганізацый, дзеячы мастацтваў, навукі і культуры, госці з братніх рэспублік. Ад імя ЦК Кампартыі Беларусі, Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР і Савета Міністраў БССР юбіляра цёпла і сардэчна віншуе сакратар ЦК Кампартыі Беларусі А. Кузьмін. — Беларускае савецкае сацыялістычнае мастацтва, у развіццё якой Вы ўнеслі неацэнны ўклад, непарыўна звязана з Вашым імем. Песня — гэта душа народа, і Вы глыбока пазналі гэту душу. Песня — гэта жывая гісторыя народа, гэта і баявая зброя, якая нясе людзям вялікія ідэі гуманізму, [Заканчэнне на 6-й стар.]

НА ГОД МАЦНЕЙ І ЗАМОЖНЕЙ

Цэнтральнае статыстычнае ўпраўленне СССР нядаўна апублікавала паведамленне «Аб выніках выканання Дзяржаўнага плана развіцця народнай гаспадаркі СССР у 1971 годзе».

Увесь свет памятае грандыёзныя лічбы праграмы сацыяльна-эканамічнага развіцця савецкага грамадства на бліжэйшае пяцігоддзе, якія прыняў XXIV з'езд Камуністычнай партыі краіны. Нашы сябры і наогул цвярозыя людзі канстатавалі іх веліч і адзначалі стваральны характар. Ворзі СССР зноў, як і раней, выдаючы свае жаданні за рэчаіснасць, спрабавалі паставіць пад сумненне рэальнасць планаў дзевятай савецкай пяцігодкі.

І вось атрыманы першыя неабвержныя сведчанні пра-ільнасці і жыццёвай сілы планаў дзевятай савецкай пяцігодкі. Як сведчыць паведамленне ЦСУ, асноўныя заданні плана першага года дзевятай пяцігодкі паспяхова выкананы, а па шэрагу паказчыкаў — дзятэрмінова.

Прырост нацыянальнага даходу, выкарыстаннага на спажыванне і накіраванага на вытворчасць, склаў каля 6 працэнтаў. Выпуск прадукцыі прамысловасці павялічыўся на 7,8 працэнта змест 6,9, як прадугледжвалася планам. Агульны аб'ём прадукцыі сельскай гаспадаркі ў 1971 го-

дзе склаў каля 87 мільярдаў рублёў, што на 8 працэнтаў вышэй за сярэднегадавы ўзровень вытворчасці ў папярэднім пяцігоддзі.

Наша краіна стала мацней. Гэта значыць, што за год узведзена каля 400 буйных дзяржаўных прадпрыемстваў, пабудаваны тысячы новых цэхаў і ўчасткаў вытворчасці, рэканструяваны дзеючыя заводы і фабрыкі. Дзякуючы гэтаму ў СССР у 1971 годзе выраблена больш, чым у 1970 годзе, на 59 мільярдаў кілават-гадзін электраэнергіі, на 23 мільёны тон нафты, на 14 мільярдаў кубічных метраў газу, на 17 мільёнаў тон вугалю, на 3,3 мільёна тон чыгуны, на 4,8 мільёна тон сталі, на 3,3 мільёна тон пракату чорных металаў, на 79 мільёнаў рублёў металарэзных станкоў і на многа больш іншых сродкаў вытворчасці і індустрыяльнай сыравіны.

Наша краіна стала багацей. Гэта значыць, што яна значна павялічыла вытворчасць тавараў народнага спажывання. У тым ліку выпуск тканін усіх відаў — на 390 мільёнаў квадратных метраў, швейных вырабаў — амаль на 1 мільярд рублёў. На сотні тысяч штук павялічыўся выпуск радыёпрыёмнікаў, тэлевізараў, пральных машын, мэблі.

У выніку інтэнсіўнага развіцця ўсіх галін народнай гас-

падаркі краіны заможней сталі жыць савецкія людзі. Аб гэтым таксама яскрава сведчаць лічбы паведамлення ЦСУ. Рэальныя даходы ў разліку на душу насельніцтва ўзраслі за год на 4,5 працэнта. Рост сярэднемесячнай зароботнай платы рабочых і служачых склаў 3,3 працэнта, а аплата працы калгаснікаў павялічылася на 3 працэнта. Гэта вышэй, чым прадугледжвалася планам.

Выплаты і льготы, атрыманыя насельніцтвам з грамадскіх фондаў спажывання, склалі 68,6 мільярдаў рублёў, або на 7,4 працэнта больш, чым у папярэднім годзе. За кошт гэтых фондаў былі забяспечаны бясплатная адукацыя, медыцынская дапамога, узраслі выплаты пенсій, дапамогі і іншыя віды сацыяльнага забеспячэння.

За год пабудавана каля 2 мільёнаў 300 тысяч новых добраўпарадкаваных кватэр, у якіх справілі наваселле звыш 11,4 мільёна савецкіх грамадзян.

Далейшае развіццё атрымалі народная асвета, навука і культура. У галіне замежнага гандлю Савецкі Саюз працягваў расшыраць сувязі з зэрубежнімі краінамі.

Лічбы выканання плана першага года дзевятай пяцігодкі з задавальненнем сустрэты ўсімі савецкімі людзьмі.

В. УЛАДЗІМІРАЎ.

ГОРАД У ГОРАДЗЕ

Некалі тут была вёсачка, уздоўж якой працякала рэчка Серабранка. Рэчка ўжо няма, вёскі таксама. А вось прыгожая звонкая назва засталася. Так цяпер называецца новы жылы мікрараён нашай сталіцы.

Бульвар Ракасоўскага — галоўная з дзвюх вуліц новага мікрараёна. Але пройдзе некалькі год, і ўздоўж яго раскінецца цэлая сетка новых вуліц і кварталаў. Тут будуць жыць 140 тысяч мінчан.

У 1970 годзе ў Серабранцы былі першыя наваселлі. Тады засялілі адзінаццаць жылых дамоў. А цяпер у мікрараёне пасяліліся ўжо каля 20 тысяч жыхароў. За адзін толькі мінулы год здадзена 20 буйных дамоў. Акрамя гэтага, узведзены рад грамадскіх будынкаў. Сярод іх — сярэдняя школа і два дзіцячыя сады.

Архітэктары «Мінспраекта», якія стварылі праект Серабранкі, сцвярджаюць, што ў недалёкім будучым гэты мікрараён стане адным з прыгажэйшых у Мінску. Усе дзесяць раёнаў Серабранкі будуць забудаваныя пяці- і дзевяціпавярховымі панельнымі дамамі. Для мастацкага афармлення іх шырока выкарыстоўваюцца рэльефныя панелі, а для абліцоўкі балконаў — каляровыя шклопластыкі. Сцены грамадскіх будынкаў упрыгожаць мастацкія пано.

На першых паверхах дамоў размесцяцца прадуктовыя, кандытарскія, кніжныя, гаспадарчыя і іншыя магазіны, кафэ, майстэрні. Цяпер у майстэрнях архітэктараў ствараюцца праекты універсальнага гандлёвага і грамадска-культурнага цэнтра. У яго ўвойдуць «універсам» — прадуктовы магазін самаабслугоўвання з вялікімі гандлёвымі заламі, кіна-тэатр, камбінаты бытавога абслугоўвання, рэстаран і бібліятэка.

— На бульвары Ракасоўскага, — расказвае галоўны архітэктар праекта забудовы Серабранкі Анатоль Гуль, — мяркуецца пабудаванне тры такія гандлёвыя і культурна-грамадскія цэнтры. Размешчаны яны будуць так, што з любога раёна Серабранкі сюды можна будзе дабрацца за дзесяціп'ятнаццаць мінут. НА ЗДЫМКУ: гаспадары аднаго з дзіцячых садоў новага мікрараёна са сваёй выхавацельніцай Таццянай ПРУДНІК.

Фота Г. УСЛАВА.

НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ

РАЁН

У РЫШТАВАННЯХ

Сёння Акцябрскі раён, што на Гомельшчыне, можна назваць суцэльнай будаўнічай пляцоўкай. Бадай, не знойдзеш такой вёскі або калгаса ці саўгаса, дзе б ні ўзводзіліся жылыя дамы, культурна-бытавыя ўстановы, жывёлагадоўчыя комплексы, майстэрні, складскія памяшканні. Калі пяцігоддзе назад капітальны ўкладанні на будаўніцтва ў вёсцы не перавышалі 300 тысяч рублёў у год, то летась на гэтыя мэты было выдаткавана 1.380 тысяч рублёў. Толькі за адзін мінулы год пабудавана столькі, колькі за ўсе чатыры папярэднія гады.

Яшчэ большы аб'ём будаўнічых работ будзе выканан у другім годзе дзевятай пяцігодкі. Плануецца асвоіць 2 мільёны 852 тысячы рублёў сродкаў. Дастаткова сказаць, што сёлета ў сельскай мясцовасці будзе ўзведзена 14 двухкватэрных і два васьмікватэрныя жылыя дамы, два адкормачнікі буйной рагатай жывёлы ў калгасе «Усход» і саўгасе «Акцябрскі», механізаваны комплекс малочна-тварнай фермы ў саўгасе

«Арэса», комплекс памяшканняў для адкорму свіней на 1.000 галоў у калгасе «Малады ланінец» і шэраг іншых бытавых і гаспадарчых пабудоў.

М. ГЕЦМАН.

ЗАВОДСКІ МУЗЕЙ

У трох прасторных пакоях размясціўся музей Магілёўскага завода «Электрарухавік». Тут экспануюцца каля 200 узораў прадукцыі, якая вырабляецца на прадпрыемстве. Па музейных экспанатах можна прасачыць гісторыю завода, тэмпы яго развіцця. Дваццаць гадоў назад напачатку агульнага прадпрыемства вырабляла кухонныя рэчы, канькі і іншую дробязь. Цяпер гэта буйнейшы ў рэспубліцы завод па вырабу электраматораў, якія знаходзяць шырокі попыт ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі. За паспяховае асваенне выпуску новай дасканалай прадукцыі завод узнагароджаны ордэнам Леніна.

Спецыяльная зала ў музеі адведзена для паказу электраматораў. Прыцягвае ўвагу дзёночая мадэль электрарухавіка АО-4. Цікавая гісторыя гэтай машыны. Маторы завода экспартуюцца ў 54 краі-

ны свету. Сярод іншых быў атрыманы заказ на электрарухавік, які б паспяхова дзейнічаў ва ўмовах тропікаў. Так быў створаны электрарухавік АО-4, які працуе ў трапічных раёнах Індыі, Цэйлона, Бірмы, у краінах Афрыкі.

М. ШМАТАЎ.

НОВЫЯ КВАТЭРЫ

Саўгас «Дружба» Кобрынскага раёна — зусім маладая гаспадарка. Дата яе ўтварэння — 22 красавіка 1969 года. Але нават за гэты кароткі час тут адбылося шмат добрых змен. Узрасла тэхнічная аснашчанасць саўгаса, павялічылася вытворчасць прадуктаў раслінаводства і жывёлагадоўлі.

За прайшоўшы перыяд 12 сем'яў калгаснікаў усяліліся ў новыя дамы. Напярэдадні Новага года саўгасныя трактарысты Фёдар Мірці, Сямён Кірылюк, шафёры Мікалай Касевіч, Леанід Корган атрымалі трохпакаёвыя кватэры.

У першай палове бягучага года рабочыя і спецыялісты гаспадаркі атрымалі яшчэ два двухпавярховыя жылыя дамы.

Б. ЗІНКЕВІЧ.

З ПАПРАЎКАЙ НА БУДУЧАЕ

За апошнія гады ў нашай краіне праведзена вялікая работа, звязаная з пошукам найбольш рацыянальных тыпаў жылых дамоў для вёскі. Многае ў гэтым напрамку зроблена і ў Беларусі. Як жа вядзецца пошук і якія папярэднія вывады ўжо можна зрабіць?

Мэта эксперыментальнага будаўніцтва ў нашай рэспубліцы — праверка навуковых распрацовак і праектных рашэнняў, стварэнне эталона сельскіх пасёлкаў.

Для гэтага праекціроўшчыні вывучаюць асноўныя фактары, якія ўплываюць на фарміраванне сельскага жылля — прыродна-кліматычныя і сацыяльна-эканамічныя ўмовы, дэма-

графічны склад насельніцтва. Навукова-тэхнічны прагрэс выклікае буйныя змены сацыяльнага парадку. Яны, у сваю чаргу, аказваюць істотны ўплыў на структуру жыллой забудовы, яе павярховасць, велічыню прысядзібнага ўчастка.

Асабістая гаспадарка, напрыклад, лакуль яшчэ адыгрывае вялікую ролю ў жыцці калгасніка. Нельга не ўлічваць, аднак, што патрэбнасць у ёй з цягам часу адпадзе. Але для сельскага жылля і тады будзе патрэбны невялікі сад.

Які ж тып дома найбольш зручны для сельскага будаўніцтва? Аднапавярховы аднакватэрны жылы дом паўсямясна карыстаецца найбольшай

папулярнасцю. Тым не менш такія дамы не перспектыўныя.

Побач з традыцыйнымі тыпамі жылых дамоў павінны быць укаранены і больш прагрэсіўныя праекты, у прыватнасці, аднапавярховыя дамы блакіраванага тыпу, суцэльнай, так званай «дывановай» забудовы. Характэрная асаблівасць такога дома — невялікі ўнутраны дворык-сад. Дворык становіцца элементам інтэр'ера і вельмі зручны для прыёму гасцей, адпачынку, гаспадарчых работ. У падобных дамах магчыма поўнае добраўпарадкаванне.

У жыллёвым будаўніцтве Беларусі атрымаў вялікае распаўсюджанне чатырохкватэрны двухпавярховы жылы дом, кожная з кватэр якога мае ізаляваны ўваход. Пабудовы такога тыпу ўдала спалучаюць перавагі прысядзібнага дома з вартасцямі гарадскога шматкватэрнага. Яны могуць быць рэкамендаваны для масавага жыллёвага будаўніцтва на вёсцы. Але ў гэтых дамах прак-

тычна немагчыма прамая сувязь кватэры з участкам. Архітэктары шукаюць спосаб для ліквідацыі гэтага недахопу.

Найбольш эканамічныя як па затратах на ўзвядзенне, так і па эксплуатацыйных выдатках дамы селекцыйнага тыпу. Агульная планіровачная структура ў такіх сельскіх кватэрах падобна на гарадскую і ў той жа час адрозніваецца ад яе велічыняй асобных памяшканняў. Так, напрыклад, кухня ў сельскім доме выкарыстоўваецца як месца для гаспадарчых работ: прыгатавання корму для хатняй жывёлы, перапрацоўкі гародніны і фруктаў і г. д.

Павялічэнне ёмістасці кладовых, у прыхожых будуць маніравацца сушыльныя шафы для рабочей вопраткі і абутку. Таму карыснай плошча кватэры ў сельскім доме на 3—5 квадратных метраў узрасце ў параўнанні з аналагічнай гарадскою.

Вёску можна выкарыстаць для масавага адпачынку гарджан. Гэта, зразумела, такса-

ма зробіць уплыў на планіроўку. Напрыклад, у кватэры рэкамендуецца прадугледзець дадатковы пакой з асобным санвузлом і выходам. Такія пакоі служаць для прыёму гасцей і кватэрантаў.

Адначасова з архітэктурнымі пошукамі рашаюцца многія інжынерныя задачы сельскага будаўніцтва. У ім будуць больш шырока ўжывацца мясцовыя будаўнічыя матэрыялы, канструююцца механізмы, з дапамогай якіх на вёсцы разгорнецца масавае будаўніцтва. Блізкі той час, калі ўзвядзенне невысокіх будынкаў, таксама як і шматпавярховых, будзе максімальна індустрыялізавана. Акрамя таго выкарыстанне палегчаных канструкцый зробіць магчымым максімальнае збліжэнне тэрмінаў маральнага і фізічнага зносу будынкаў. Іншымі словамі, пры неабходнасці можна будзе лёгка ўзвесці новы жылы дом на месцы ўстарэўшага.

І. ЕЛІСЕЎ, кандыдат архітэктуры.

25—26 января 1972 года в Праге состоялось совещание Политического консультативного комитета государств—участников Варшавского Договора о дружбе, сотрудничестве и взаимной помощи. В нем приняли участие представители Народной Республики Болгарии, Венгерской Народной Республики, Германской Демократической Республики, Польской Народной Республики, Социалистической Республики Румынии, Союза Советских Социалистических Республик, Чехословацкой Социалистической Республики.

Совещание Политического консультативного комитета рассмотрело актуальные проблемы мира, безопасности и сотрудничества в Европе и вопросы подготовки общеевропейского совещания. Были приняты Декларация о мире, безопасности и сотрудничестве в Европе, а также Заявление в связи с продолжением агрессии США в Индокитае.

[Эти важные документы публикуются ниже].
В Коммюнике, принятом участниками совещания,

говорится, что представленные на заседании государства единогласно подтвердили свою готовность и впредь не жалеть усилий для укрепления единства и сплоченности социалистических стран. Они преисполнены решимости отстаивать при решении международных проблем линию на сохранение и укрепление мира, международное сотрудничество, давать отпор империалистической агрессии и реакции, поддерживать борьбу народов за свободу, национальную независимость, социальный прогресс.

ДЕКЛАРАЦИЯ О МИРЕ, БЕЗОПАСНОСТИ И СОТРУДНИЧЕСТВЕ В ЕВРОПЕ

Народная Республика Болгария, Венгерская Народная Республика, Германская Демократическая Республика, Польская Народная Республика, Социалистическая Республика Румыния, Союз Советских Социалистических Республик и Чехословацкая Социалистическая Республика, представленные на совещании Политического консультативного комитета государств—участников Варшавского Договора в Праге 25—26 января 1972 года, рассмотрели ход событий в Европе за последнее время. Они проанализировали эти события под углом зрения своей неизменной цели—добиться превращения европейского континента в район постоянного прочного мира, в район плодотворного сотрудничества между суверенными и равноправными государствами, в фактор стабильности и взаимопонимания во всем мире. Участники совещания с удовлетворением отметили, что в этом направлении достигнут дальнейший прогресс.

Важнейшую роль в сплочении всех сил, выступающих за мир и сотрудничество в Европе, играют предложения социалистических государств по укреплению европейской безопасности и союзу в этих целях общеевропейского совещания, содержащиеся в Бухарестской декларации 1966 года, в Будапештском обращении 1969 года и в Берлинском заявлении 1970 года. Эти предложения государств—участников Варшавского Договора, а также предприятия ими дальнейшие действия и инициативы составляют широкую программу мира и содействуют созданию в Европе нового политического климата.

Все более значительный вклад в общее дело мира в Европе вносят также другие европейские государства. В политике некоторых из них интересы европейского мира определенно выдвигаются на первый план, и это благоприятно сказывается на обстановке в Европе.

Участники совещания отмечают большое положительное значение усиления за последнее время контактов между европейскими государствами, принадлежащими к различным социальным системам, развития политического общения между ними, особенно в форме консультаций по вопросам, представляющим взаимный интерес. Это облегчает взаимопонимание между европейскими государствами в отношении общности их долговременных интересов в области мира и сотрудничества.

Между европейскими государствами в результате усилий и конструктивного вклада государств—участников настоящего совещания, а также усилий и конструктивного вклада других государств все более утверждаются отношения мирного сосуществования. В этой связи участники совещания отмечают значение принципов сотрудничества между Союзом Советских Социалистических Республик и Францией, принятием которых завершились недавние советско-французские переговоры на высшем уровне. Ослабление напряженности на европейском континенте способствует также расширению экономических, торговых, научно-технических, культурных и других связей между европейскими государствами. Крепнут и наполняются все более разнообразным содержанием взаимоотношения между европейскими народами. Растет активность

европейской общественности в борьбе за углубление разрядки напряженности, за мир и безопасность в Европе.

Представленные на совещании государства выразили удовлетворение тем, что результаты, достигаемые в процессе ослабления напряженности в Европе, закрепляются в необходимых случаях соответствующими документами, имеющими международно-правовую силу.

Политический консультативный комитет положительно оценивает начало ратификации договоров между Союзом и Федеративной Республикой Германии, между Польской Народной Республикой и Федеративной Республикой Германии. Вступление этих договоров в силу будет соответствовать интересам не только непосредственных их участников, но и всех европейских государств, поведет к консолидации основ европейского мира.

Государства—участники совещания подчеркнули положительное значение четырехстороннего соглашения от 3 сентября 1971 года по вопросам, относящимся к Западному Берлину, а также соглашения между правительствами Германской Демократической Республики и Федеративной Республики Германии и между правительствами ГДР и сенатом Западного Берлина.

Крупным фактором упрочения мира является ширящееся международное признание Германской Демократической Республики. Дальнейший прогресс в этом направлении, включая установление отношений между Германской Демократической Республикой и Федеративной Республикой Германии в соответствии с нормами международного права, является важным вкладом в дело мира, безопасности и сотрудничества.

Участники совещания выступают за то, чтобы без дальнейших отлагательств был решен вопрос о приеме ГДР и ФРГ в Организацию Объединенных Наций.

Участники совещания с удовлетворением отмечают, что между правительствами Чехословацкой Социалистической Республики и Федеративной Республики Германии происходит обмен мнениями по нерешенным вопросам в отношениях между этими двумя странами, прежде всего по вопросу о признании мюнхенского соглашения недействительным с самого начала. Они выражают поддержку справедливым требованиям ЧССР и считают, что достижение договоренности будет способствовать улучшению обстановки в Европе.

Осуществление этих шагов будет содействовать быстрому и радикальному устранению из отношений ФРГ с социалистическими странами последствий длительного периода недоверия и напряженности, полной нормализации этих отношений, что в свою очередь способствовало бы углублению разрядки на европейском континенте, развитию сотрудничества между всеми европейскими государствами.

Государства, представленные на совещании Политического консультативного комитета, приветствуют перспективу дальнейших положительных сдвигов в Европе. Вместе с тем они считают, что в Европе продолжают действовать и те силы, которые заинтересованы в поддержании напряженности, в противопоставлении одних европейских государств другим, в сохранении возможностей для того, чтобы снова толкнуть развитие событий на европейском континенте к обострению. Эти силы, как показывают факты, в том числе самого последнего времени, не мыслят европейскую политику вне блоковых категорий, стремятся еще больше усилить гонку вооружений на

европейском континенте. Государства—участники Варшавского Договора не могут не делать из этого соответствующих выводов для своей безопасности. Однако они убеждены, что к настоящему времени в Европе сложилась такая расстановка сил, когда можно преодолеть противодействие противников разрядки, если вести дело к упрочению мира сплоченно и последовательно.

II

Государства—участники совещания выражают убеждение в том, что на нынешнем этапе является особенно важным и вполне достижимым осуществление коллективных, совместных действий европейских государств в направлении укрепления европейской безопасности. В связи с этим они высказываются в пользу скорейшего проведения общеевропейского совещания по вопросам безопасности и сотрудничества, в котором приняли бы участие на равноправной основе все европейские государства, а также США и Канада.

На общеевропейском совещании его участники могли бы выработать практические меры по дальнейшей разрядке напряженности в Европе и положить начало строительству системы европейской безопасности.

Участники совещания придерживаются мнения, что европейская безопасность и сотрудничество требуют создания системы обязательств, исключающей всякое применение силы или угрозы ее применения во взаимных отношениях между государствами в Европе, дающей всем странам гарантию того, что они ограждены от актов агрессии, и содействующей благу и процветанию каждого народа.

Государства—участники совещания Политического консультативного комитета выступают за общее признание и практическое осуществление в политической жизни европейского континента следующих основных принципов европейской безопасности и отношений государств в Европе:

Нерушимость границ. Существующие ныне границы между европейскими государствами, в том числе сложившиеся в результате второй мировой войны, являются нерушимыми. Любая попытка их нарушить поставила бы европейский мир под угрозу. Поэтому нерушимость существующих ныне границ, территориальная целостность государств Европы должны и впредь соблюдаться неукоснительно, а территориальные претензии одних государств к другим должны быть полностью исключены.

Неприменение силы. Во взаимных отношениях между государствами в Европе не должна применяться сила или угроза силой. Все спорные между ними вопросы должны решаться исключительно мирными политическими средствами, путем переговоров, в соответствии с основными принципами международного права таким образом, чтобы законные интересы, мир и безопасность народов не были поставлены под угрозу.

Мирное сосуществование. В Европе в ходе исторического развития сложились и существуют государства двух социальных систем—социалистической и капиталистической. Различные системы не должны служить непреодолимым препятствием для всеобщего развития отношений между ними. Исключив войну как средство своей политики, европейские государства, принадлежащие к разным социальным системам, могут и должны строить свои отношения на основе согласия и сотрудничества в интересах мира.

Основы добрососедских отношений и сотрудничество в интересах мира.

Добрососедские отношения между европейскими государствами должны развиваться на основе принципов независимости и национального суверенитета, равноправия, невмешательства во внутренние дела и взаимной выгоды. Этот подход должен стать постоянной политикой в отношениях между государствами в Европе, постоянным фактором жизни всех европейских народов и вести также к развитию добрососедских отношений и взаимопонимания между государствами в различных частях Европы. Необходимо стремиться к такому преобразованию отношений между европейскими государствами, которое позволит преодолеть разделение континента на военно-политические группировки.

Взаимовыгодные связи между государствами. В условиях мира должны получить широкое развитие многообразные взаимовыгодные связи между европейскими государствами в экономической, научно-технической, культурной областях, в области туризма, а также в области защиты окружающей человека среды. В свою очередь, развитие этих связей, наполняя материальным содержанием стремление европейских народов к миру, спокойствию и процветанию, будет укреплять стабильность складывающейся в Европе системы безопасности и сотрудничества.

Разоружение. В интересах укрепления международного мира европейские государства должны всемерно содействовать решению проблемы всеобщего и полного разоружения и прежде всего ядерного разоружения, осуществлению мер по ограничению и прекращению гонки вооружений.

Поддержка ООН. Цели европейских государств на международной арене отвечают положениям Устава ООН—содействовать поддержанию международного мира и безопасности, развитию дружественных отношений и сотрудничеству между государствами. Европейские государства выступают в поддержку Организации Объединенных Наций, за ее укрепление в соответствии с положениями Устава ООН.

Положив эти высокие принципы и цели в основу отношений между государствами в Европе, общеевропейское совещание примет решение большого исторического масштаба. Это будет началом совместной плодотворной работы, способной сделать Европу по-настоящему мирной.

На общеевропейском совещании можно было бы также согласовать конкретные направления дальнейшего развития взаимовыгодных связей европейских государств во всех областях, ликвидации любой дискриминации, неравноправия или искусственных барьеров. Их сотрудничество в рациональном использовании сырьевых и энергетических ресурсов Европы, в деле повышения промышленного потенциала и улучшения плодородия земель, в применении достижений научно-технической революции позволит умножить возможности роста благосостояния европейских народов. Еще больший размах приобретет взаимное обогащение духовными ценностями, знакомство с культурой и искусством друг друга.

На общеевропейском совещании целесообразно было бы создать постоянный орган всех заинтересованных государств—участников совещания, в котором после совещания может быть продолжена совместная работа по согласованию дальнейших шагов в этом направлении.

Все эти вопросы, по мнению государств—участников Варшавского договора, должны составить основное содержание повестки дня общеевропейского совещания.

Государства, представленные на совещании Политического консультативного комитета, считают, что общеевропейское совещание может быть созвано в 1972 году, и рассматривают в качестве фактора, благоприятствующего этому, заявления ряда государств Западной Европы о том, что они придерживаются такого же мнения.

Участники совещания Политического консультативного комитета с пониманием относятся к соображениям многих государств, которые высказываются за проведение необходимой подготовки общеевропейского совещания, которая содействовала бы его скорейшему созыву и успеху его работы. Они считают, что следует осуществить предложение правительств

Финляндии о проведении в Хельсинки многосторонних консультаций с участием всех заинтересованных государств Европы, а также США и Канады. Государства-участники совещания вновь подтверждают, что они решили назначить представителей для участия, вместе с представителями других государств, в многосторонних консультациях в целях согласования вопросов, касающихся подготовки и организации общеевропейского совещания. Они отмечают, что предложение о многосторонних консультациях как форме подготовки общеевропейского совещания теперь встречает согласие всех заинтересованных государств, и призывают начать многосторонние консультации в самое ближайшее время.

За Народную Республику Болгарию

Тодор ЖИВКОВ
Первый секретарь ЦК Болгарской коммунистической партии,
Председатель Государственного совета Народной Республики Болгарии

Станко ТОДОРОВ
Председатель Совета Министров Народной Республики Болгарии

За Венгерскую Народную Республику

Янош КАДАР
Первый секретарь ЦК Венгерской социалистической рабочей партии
Ене ФОК

Председатель Венгерского революционного рабоче-крестьянского правительства

За Германскую Демократическую Республику

Эрих ХОНЕКЕР
Первый секретарь ЦК Социалистической единой партии Германии

Вольфганг РАУХФУС
Заместитель Председателя Совета Министров Германской Демократической Республики

За Польскую Народную Республику

Эдвард ГЕРЕК
Первый секретарь ЦК Польской объединенной рабочей партии

Петр ЯРОШЕВИЧ
Председатель Совета Министров Польской Народной Республики

За Социалистическую Республику Румынию

Николае ЧАУШЕСКУ
Генеральный секретарь Румынской коммунистической партии,
Председатель Государственного совета Социалистической Республики Румынии

Ион Георге МАУРЕР
Председатель Совета Министров Социалистической Республики Румынии

За Союз Советских Социалистических Республик

Л. И. БРЕЖНЕВ
Генеральный секретарь ЦК Коммунистической партии Советского Союза

быть достигнута соответствующая договоренность.

Народная Республика Болгария, Венгерская Народная Республика, Германская Демократическая Республика, Польская Народная Республика, Социалистическая Республика Румыния, Союз Советских Социалистических Республик и Чехословацкая Социалистическая Республика убеждены в том, что историческое развитие подвело Европу к важному рубежу. 1972 год может принести европейским народам не только новую надежду на прочный мир и безопасность, но и реальное продвижение вперед, к ее претворению в жизнь. Вышший долг всех государств — активно содействовать этому.

А. Н. КОСЫГИН
Председатель Совета Министров Союза Советских Социалистических Республик

За Чехословацкую Социалистическую Республику

Густав ГУСАК
Генеральный секретарь ЦК Коммунистической партии Чехословакии

Людвик СВОБОДА
Президент Чехословацкой Социалистической Республики

Любомир ШТРОУГАЛ
Председатель правительства Чехословацкой Социалистической Республики

ЗАЯВЛЕНИЕ

в связи с продолжением агрессии США в Индокитае

26 ЯНВАРЯ 1972 ГОДА

Народная Республика Болгария, Венгерская Народная Республика, Германская Демократическая Республика, Польская Народная Республика, Социалистическая Республика Румыния, Союз Советских Социалистических Республик и Чехословацкая Социалистическая Республика, представленные на совещании Политического консультативного комитета государств — участников Варшавского Договора в Праге, рассмотрели обстановку, складывающуюся в районе Индокитае в связи с усилением агрессивных действий США против Демократической Республики Вьетнам и других стран Индокитайского полуострова.

Весь мир является свидетелем того, что пламя войны во Вьетнаме не только не затихает, но, напротив, охватило теперь весь Индокитайский полуостров. Мировая общественность сурово осуждает продолжающиеся бомбардировки территории ДРВ, которые осуществляются по приказу Белого дома, равно как и другие агрессивные акции США в Индокитае, вызывающие опасное обострение обстановки.

Действия США в районе Индокитайского полуострова убедительно показывают, что Вашингтон продолжает делать ставку не на политическое, а на военное решение проблем этого района. Курс американского империализма находится в волюющем противоречии с многочисленными заявлениями Вашингтона о намерении «сократить свое военное участие» в индокитайском конфликте, о стремлении добиться «политического урегулирования вьетнамской проблемы путем переговоров».

Правительство США, будучи вынужденным сокращать количество своих войск в Южном Вьетнаме, стремится к «вьетнамизации» войны, сохраняет у власти в Сайгоне и поддерживает марионеточную администрацию Нгуен Ван Тхьеу в качестве своего орудия в проведении этой политики.

Факты неопровержимо доказывают, что чем больше им-

периалисты и их марионетки расширяют свои агрессивные действия, тем сильнее становится отпор патриотов Вьетнама, Лаоса и Камбоджи, опирающихся на помощь и поддержку социалистических стран, всех прогрессивных сил мира. Политика США в Индокитае обречена на неминуемый провал!

Страны — участницы совещания Политического консультативного комитета твердо убеждены в том, что проблемы Индокитае могут быть решены лишь на основе признания законных прав народов этого района самим определять свою судьбу. Не активизация агрессивных действий, а быстрый, полный и безусловный вывод войск Соединенных Штатов и войск их союзников из Индокитае, прекращение актов агрессии против суверенного социалистического государства — ДРВ, всех военных действий в Индокитае, вмешательства во внутренние дела Южного Вьетнама, Лаоса и Камбоджи — таков реальный путь к урегулированию индокитайского конфликта, развязанного силами империализма.

Решительно осуждая авантюристическую политику США в Индокитае, курс на «вьетнамизацию» агрессивной войны, воздушные налеты и все другие действия, направленные против суверенитета и безопасности ДРВ, участники встречи заявляют, что они и впредь будут оказывать Демократической Республике Вьетнам, патриотическим силам Южного Вьетнама, Лаоса и Камбоджи необходимую помощь и поддержку для отражения посягательств агрессора.

Участники совещания обращаются с призывом ко всем, кому дороги интересы мира и всеобщей безопасности, еще активнее проявлять свою солидарность с народами Индокитае, ведущими справедливую борьбу за свободу и независимость, против американских интервентов! Героическая борьба народов Индокитае против сил империализма служит общему делу всего прогрессивного человечества!

III

Государства — участники Варшавского Договора считают, что интересам укрепления европейской безопасности соответствовало бы также достижение договоренности о сокращении вооруженных сил и вооружения в Европе. Они исходят из того, что вопрос о сокращении вооруженных сил и вооружений в Европе, как иностранных, так и национальных, должен решаться так, чтобы не нанести ущерб странам, которые примут участие в таком сокращении. Рассмотрение и определение путей решения этого вопроса не должно быть прерогативой существующих военно-политических союзов в Европе. О порядке проведения переговоров по этому вопросу могла бы

На просторах Родины

Более тридцати миллионов тонн железной руды поставит в нынешнем году Советский Союз Польше, Чехословакии, Румынии и другим странам. Развитие добычи и обогащения железных руд в значительной степени связано с Курской магнитной аномалией.

Добыча сырья здесь к концу девятой пятилетки достигнет 40 миллионов тонн. Директивами XXIV съезда КПСС предусмотрено практическое использование других полезных ископаемых: красной глины, мела, песка. На базе этого сырья в 1971—75 годах будет сооружен промышленный комплекс общесоюзного значения.

НА СНИМКЕ: шагающий экскаватор ведет вскрышные работы в Южно-Лебединском руднике Курской магнитной аномалии.

Первые тонны металла были получены на Братском алюминиевом заводе в 1966 году. А уже через четыре года по производству первичного алюминия завод занял ведущее место среди предприятий страны.

НА СНИМКЕ: руководитель одной из лучших на стройке бригад В. ЦАДУЛИН (слева) и монтажник В. КРАСНОВ.

САВЕЦКІЯ МАШЫНЫ ЗА НІГЕРАМ

Усяго некалькі год існуе савецка-нігерыйскае акцыянернае таварыства па продажы аўтамабіляў «ВААТЭКО», аднак гэта фірма ўжо добра вядома не толькі ў Нігерыі, але і ва ўсёй Заходняй Афрыцы. Нядаўна ў нігерыйскай сталіцы фірма адкрыла самы вялікі ў Афрыцы цэнтр па продажы, рамонту і абслугоўванню савецкіх аўтамабіляў, які мае выдатныя вытворчыя і навучальныя памяшканні, склады, дэманстрацыйную залу. У цэнтры дружна працуюць савецкія і нігерыйскія спецыялісты. Колькасць апоніх пастаянна расце. Толькі ў Лагасе «ВААТЭКО» штогод рыхтуе больш 50 спецыялістаў рознага профілю.

Свае філіялы фірма стварыла ва ўсіх буйных гарадах Нігерыі, а таксама ў некаторых суседніх дзяржавах. Яе абарот з кожным годам па-

вялічваецца. У выніку яе дзейнасці ў Нігерыі ўсё часцей можна сустрэць аўтамабілі з маркай «Зроблена ў СССР».

Між тым прабіцца на нігерыйскі аўтамабільны рынак савецкім «МАЗам», «ЗІЛам», «Волгам», «Масквічам» было справай нялёгкай. Хоць гэты рынак даволі ёмісты, бо Нігерыя па колькасці і імпарту аўтамабільнага займае першае месца ў Афрыцы, да машын прад'яўляюцца высокія патрабаванні. Асабліва цяжкая прастата, надзейнасць канструкцыі, эканамічнасць, добрыя хадзавыя якасці. Дарогі ў Нігерыі розныя. На ўсходзе і захадзе ёсць выдатныя сучасныя аўтастрады, а вось з паездак па пыльных, цяжкіх, разбітых і да таго ж самых доўгіх дарогах паўначы вяртаюцца цэлымі і спраўнымі аўтамабілі далёка не ўсіх марак. Але гэты нялёгкі экзамен

добра вытрымалі савецкія аўтамабілі. Асабліва добра зарэкамендавалі сябе цяжкія аўтамабілі Мінскага аўтазавода І, зразумела, папулярны «Масквіч» — самы эканамічны аўтамабіль падобнага класа ў Нігерыі.

Цяпер «МАЗы» і «КРАЗы» складаюць значную долю экспарту савецкіх аўтамабіляў у краіну. Значная частка таксаматорнага парку буйнейшых гарадоў Нігерыі — «Волгі» і «Масквічы». З усюдыходам «ГАЗ-69» нігерыйцы пазнаёмліліся яшчэ ў 1967 годзе. Гэту машыну асабліва хваляць на перыферыі.

Перспектывы фірмы «ВААТЭКО» лічацца вельмі добрымі. «У вашых аўтамабіляў на нігерыйскім рынку добрае сучаснае і вельмі шматабіячэе будучае», — заявіў карэспандэнту ТАСС яе прэзідэнт Дзюраршаро.

В. КОТАУ.

РАСПЛАТА

Днём 29 апреля в бункере получили последние вести из внешнего мира. Муссолини, коллега Гитлера и партнер по агрессии, был отправлен на тот свет вместе с его любовницей Кларой Петаччи.

Получив известие о смерти Муссолини, Гитлер и сам начал готовиться к смерти. Он велел отозвать своего и любимого эльзасского друга Бондо и застрелить двух других собак. Затем он вызвал двух своих секретарш, которые оставались при нем, и дал им капсулы с ядом.

Настал вечер — последний в жизни Адольфа Гитлера. Он велел фразу Юнге, одной из своих секретарш, уничтожить все бумаги, какие еще оставались в его архивах, и просил всем в бункере передать, чтобы никто не ложился впереди до дальнейших распоряжений. Все поняли, что настало время прощаться. По воспоминаниям нескольких свидетелей, только глубокой ночью 30 апреля, что-то около половины третьего утра, Гитлер вышел из своих личных апартаментов в коридор перед общей столовой, где собралось человек двенадцать из его окружения, преимущественно женщины. Они выстроились в ряд. Он прошел вдоль этого ряда, каждому пожимая руку и бормоча что-то нечленораздельное.

После его ухода произошло нечто совсем неожиданное. Напряжение, все нарастающее в бункере и достигшее непереносимого накала, вдруг разрешилось, и несколько человек отправились в столовую танцевать. Это жуткое веселье вскоре стало столь шумным, что из апартаментов фюрера позвонили и попросили вести себя потише. Через несколько часов могли явиться русские, и большинство уже сейчас прикидывало, как бы ударить, а пока была передышка, над ними уже не довели жесткая воля фюрера, и они старались — где и как могли — схватить хотя бы крохи удовольствия.

Русские заняли почти весь город. Оборонять пытались одну только имперскую канцелярию. Но и она была обречена, как понял Гитлер и Борман во время последнего оперативного совещания, состоявшегося 30 апреля в полдень. Русские достигли восточного конца Тиргартена и ворвались на Потсдаммерплац. Они находились в каком-нибудь квартале от имперской канцелярии.

Около половины третьего, когда они заканчивали обед, Эрих Кемпке, шофер фюрера, ведавший гаражом, получил приказ принести 200 литров бензина в сад имперской канцелярии. Кемпке было довольно трудно набрать такое количество горючего, но ему удалось найти что-то около 180 литров.

Пока готовили бензин для погребального костра, Гитлер, покинув со своим последним обедом, вместе с Евой Браун в последний раз вышел проститься с теми, кто составлял его ближайшее окружение, — доктором Геббельсом, генералами Кребсом и Бургдор-

одеяло, чтобы не видно было изуродованного лица. Кемпке опознал его по черным брюкам и ботинкам, которые торчали из-под одеяла и которые фюрер всегда носил с серым френчем. На Еве Браун не было крови, поэтому Борман вынес ее тело непокрытым в коридор и там переделал свою иду Кемпке.

Тела были вынесены в сад, когда в бомбардировке настал перерыв, уложенные в яму, вырытую снарядом, и облиты бензином. Участники погребального обряда во главе с Геббельсом и Борманом отошли к запасному выходу из бункера и, когда огонь взвился к небу,

туннель берлинского метрополитена, гамбургское радио прервало передачу торжественной Седьмой симфонии Брукнера. Раздался грохот военных барабанов, и затем диктор объявил:

«Наш фюрер Адольф Гитлер, до последнего дыхания сражавшийся с большевиками, сегодня отдал жизнь за Германию в своей оперативной ставке в имперской канцелярии. Тридцатого апреля фюрер назначил верховного адмирала Дёница своим преемником. Верховный адмирал и преемник фюрера обратится сейчас к германскому народу».

Третий рейх заканчивал свое существование, как и начал, — низкой ложью. Помимо того, что Гитлер умер не в тот день, а накануне, он вовсе не сражался «до последнего дыхания». Однако эта ложь была необходима, если наследники его мантии собирались прирешивать мифа о его величии и хотели сохранить власть над войсками, которые продолжали сражаться и сочли бы, что их предавали, если бы узнали правду.

В ночь с 8 на 9 мая 1945 года в Европе смолкли пушки и перестали рваться бомбы, и впервые с сентября 1939 года над континентом воцарилась необычная, долгожданная тишина. За истекшие пять лет, восемь месяцев и пять дней миллионы мужчин и женщин сложили головы на сотнях полей сражений и погибли в тысяче разбомбленных городах, миллионы приняли смерть в нацистских газовых камерах или вырытых эсэсовцами рвах в России и Польше. Большинство старинных европейских городов лежало в развалинах, и вместе с пеплом над ними поднимался смрад от бесчисленного множества разлагающихся трупов.

На улицах германских городов не слышно было больше топота марширующих штурмовиков, диких криков коричневорубашечников или истерического визга фюрера по радио.

«Тысячелетнему рейху», просуществовавшему двенадцать лет, четыре месяца и восемь дней, пришел конец, как пришел конец и мрачной эре.

Остался народ и осталась страна — ошеломленный, истекающий кровью, голодный народ, которому предстояло еще трястись от холода в своих разрушенных жилищах, когда придет зима. Германский народ выжил вопреки Гитлеру, уничтожившему столько других народов и под конец, хотя война была уже проиграна, стремящемуся уничтожить и самих немцев.

Но третий рейх канул в Лету.

КАПИТУЛЯЦИЯ — последние ночи и дни

фом, своими секретаршами и фрейлейн Манциали, позарихой.

Гитлер и Ева Браун простились со всеми и ушли к себе. В коридоре стояли Геббельс, Борман и еще несколько человек. Через несколько минут раздался выстрел из револьвера. Они ждали второго, но его не последовало. Тогда они тихо вошли в апартаменты фюрера. Адольф Гитлер лежал на диване в раскрасе. Он выстрелил себе в рот. Рядом с ним лежала Ева Браун. Два револьвера взялись на полу, но ноздбранная не воспользовалась своим. Она приняла яд.

Было это в понедельник, 30 апреля 1945 года, в 3.30 дня, через десять дней после дня рождения Гитлера и ровно через двенадцать лет и три месяца после того, как он стал канцлером и учредил третий рейх. Его детище пережило его всего на неделю.

Был разожжен погребальный костер. Никто не говорил ни слова, слышался только свист русских снарядов, развавшихся в саду имперской канцелярии и среди окружающих развалин. Слуга Гитлера, штурмбанфюрер СС Гейнц Линге, и ординарец вынесли тело Гитлера, завернутое в армейское серое

одеяло, чтобы не видно было изуродованного лица. Кемпке опознал его по черным брюкам и ботинкам, которые торчали из-под одеяла и которые фюрер всегда носил с серым френчем. На Еве Браун не было крови, поэтому Борман вынес ее тело непокрытым в коридор и там переделал свою иду Кемпке. Тела были вынесены в сад, когда в бомбардировке настал перерыв, уложенные в яму, вырытую снарядом, и облиты бензином. Участники погребального обряда во главе с Геббельсом и Борманом отошли к запасному выходу из бункера и, когда огонь взвился к небу,

КОНЕЦ «ТЫСЯЧЕЛЕТНЕГО РЕЙХА»

Третий рейх лишь на семь дней пережил своего основателя.

Первого мая, вскоре после 10 часов вечера, когда тела доктора Геббельса и его жены еще горели в саду имперской канцелярии, а обитатели бункера, толкая друг друга, толпились у входа в

ПАТРЫЯРХ БЕЛАРУСКАГА МАСТАЦТВА

[Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар.]

Кліча яго на барацьбу супраць зла і неўцэпа, за светлыя ідэалы камуністычнага заўтра.

Вы далі нам і мільёнам і мільёнам людзей у нашай краіне і за рубяжом пазнаць брацкае духоўнага свету беларускага народа ў яго ўзаемазвязях з культурай браскага, украінскага і іншых брацкіх народаў.

Усхваляванай, поўнай прызнання і ўдзячнасці была прамова сакратара праўлення Саюза кампазітараў СССР П. Савіцкага.

— Многія дзесяцігоддзі Рыгор Раманавіч Шырма займаецца збіраннем народнай творчасці і сабраў тысячы самабытных беларускіх народных песень, выкарыстаных у многіх творах савецкай музыкі. Міжволі пранікаешся глыбокай павагай да гэтай велізарнай працы Рыгора Раманавіча, які са здзіўляючай чунасцю адкрыў нам багацейшую старонку беларускай народнай творчасці, даў савецкім людзям яе цудоўныя ўзоры. І за гэта яму вялікае дзякуй ад усіх савецкіх музыкантаў, ад усіх савецкіх людзей. Мы ведаем Рыгора Раманавіча Шырму як вялікага прыхільніка і прапагандыста беларускай нацыянальнай культуры. Сёння ён паўстае перад намі як буйны музычны дзеяч, вялікі мастак, музыкант, грамадзянін — інтэрнацыяналіст у поўным сэнсе гэтага слова.

— На Украіне ведаюць і любяць Вас, Рыгор Раманавіч, выдатнага вучонага, музычнага і грамадскага дзеяча, наставніка збіральніка і прапагандыста беларускага фальклору, — сказаў заслужаны дзеяч мастац-

тва Украінскай ССР, кампазітар Ю. Мейтус.

Народны артыст Літоўскай ССР прафесар К. Кавяцкас перадаў Рыгору Раманавічу Шырме прывітанне і найлепшыя пажаданні з горада яго маладоўцы Вільнюса.

Ад Саюза кампазітараў і Міністэрства культуры Армянскай ССР юбіляра вітаў адказны сакратар Саюза кампазітараў Арменіі Ю. Казаран:

— Ваша шматмознае выданне беларускіх народных песень па праву з'яўляецца энцыклапедыяй беларускай народнай музыкі. Яно служыла і служыць невычарпальнай крыніцай натхнення для многіх і многіх кампазітараў. Сваю бязмежную любоў да народнай музыкі, мудрае разуменне яе істотных рысаў Вы змаглі перадаць шматлікім паслядоўнікам і аўчням.

— Мне не аднойчы прыходзілася хадзіць сцяжынкамі, пратапанамі Р. Шырмай, гутарыць з людзьмі, з якімі некалі сустракаўся і ён, — гаворыць Г. Цітовіч. — З вялікай любоўю і незвычайнай цеплынёй гавораць яны аб ім, менавіта як аб пераадаўнікам і аўчням.

Многа каштоўных і прыгожых падарункаў атрымаў у гэты дзень Рыгор Раманавіч, многа прывітанальных адрасоў і яшчэ больш кавета — алых газэтак, белых казак, чыраонных руж. Але найбольш сагрэлі сэрца юбіляра словы ўдзячнасці, прызнання яго заслуг перад народам, усведамленне, што песні — справа ўсяго жыцця — прынеслі і правы ўсяго людзям асалоду, задавальненне, радасць.

Песні Рыгор Раманавіч па-

любіў яшчэ ў дзяцінстве, калі ўпершыню пачуў іх ад маці і бацькі, ад сялян у Шакунах, невялікай бедняцкай вёсцы на Брэстчыне, дзе ён нарадзіўся 21 студзеня 1892 года. Першым заробкам пяцігадовага хлопчыка быў горкі хлеб па-стуха чужага статка. Аднак ужо тады прага да ведаў, жаданне вучыцца былі вельмі моцнымі. Ступенька за ступенькай, з вялікімі цяжкасцямі заканчвае Шырма спачатку сельскую школу, потым Пружанскае гарадское вучылішча, настаўніцкую семінарыю і Седлецкі настаўніцкі інстытут. Але і з дыпламам настаўніка жыццё не стала лягчэйшым. Былая Заходняя Беларусь знаходзілася пад уладай буржуазнай Польшчы, і ўсё беларускае забаранялася. Нейкі час маладому настаўніку давялося працаваць нават лесарубам, і толькі ў 1925 годзе Р. Шырма стаў выкладчыкам спеваў і літаратуры ў Віленскай беларускай гімназіі.

У гэты час ён, як і раней, хадзіць ад вёскі да вёскі, ад хаты да хаты, ад чалавека да чалавека, збірае і запісвае песні, казкі, прымаўкі, загадкі, паданні. У віленскі перыяд свайго жыцця Рыгор Раманавіч Шырма займаецца выдавецкай дзейнасцю і вядзе прапагандыскую работу. Пад яго рэдакцыяй і з яго прадмовамі выходзіць першы зборнік М. Танка «На атапах». Шырма выпускае ў свет кніжкі вершаў М. Васілька «Шум баравы» і «З-пад сцялянкі ніў», у наступныя гады яшчэ дзве кніжкі вершаў М. Танка «Журавінавы цвет», «Пад мячэй», друкуе асобныя вершы В. Таўляя і П. Пестрака,

якія атрымлівае з-за кратаў. Шырма быў адным з кіраўнікоў «Таварыства беларускай школы».

Польская дэфензіва неаднойчы рабіла вобвыскі на кварталы Рыгора Раманавіча, пра-сцэдала яго, нерэшце арышт-тавала і пасадзіла ў турму ў Лукішкі.

Іншае, шчаслівае і свабоднае жыццё для Рыгора Раманавіча Шырмы і сабраных ім песень настала ў 1939 годзе, пасля прыходу на землі былой Заходняй Беларусі Чырвонай Арміі.

У дзень свайго васьмідзесяцігадовага юбілею, адказваючы на шматлікія віншаванні і пажаданні, Рыгор Раманавіч Шырма сказаў:

— У гэты дзень, вялікі для мяне, насычаны вялікімі радасцямі, маё першае слова і зямны паклон роднай Камуністычнай партыі. Кожны, хто працуе ў галіне культуры і мастацтва, ведае, што тут ёсць не толькі ружы, але і шыпы. У партыі, у свайго народа я чэрпаў натхненне і сілы для творчасці. Ім я і прыношу сваю бязмежную ўдзячнасць. Вялікае дзякуй усім вам, усяму нашаму народу!

Рыгору Раманавічу Шырме споўнілася 80 год. Але яго паранейшаму часта можна сустрэць на канцэртах беларускіх кампазітараў у філармоніі, ён паранейшаму часты і вельмі жаданы гісьць у артыстаў створанай і ўпеставанай ім капэлы.

Апошнія пяць год Р. Шырма — старшыня праўлення Саюза кампазітараў БССР, член сакратарыята Саюза кампазітараў СССР, пастаянны член журы шматлікіх конкурсаў і

аглядаў прафесіянальных калектываў і калектываў мастацкай самадзейнасці, старшыня Беларускага таварыства па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом.

Яшчэ напярэдадні юбілею карэспандэнт «Голасу Радзімы» сустраўся з Рыгорам Раманавічам і папрасіў расказаць аб яго дзейнасці як старшыні гэтага таварыства.

— Мiane заўсёды хвалюць сустрэчы з землякамі, асабліва з тымі, хто яшчэ да 1939 года пакінуў былую Заходнюю Беларусь. Калі я з імі гутары, мне заўсёды хочацца ім пра-сказаць, што паглядзець, што пачытаць, як мага больш расказаць аб нашай сённяшняй Беларусі. Вельмі кранюцца сустрэчы з дзецьмі землякоў, якія летам адпачываюць у пярнерскім лагэры. Хлопчыкі і дзяўчынкі такія цікаўныя, хутка запамінаюць і пачынаюць спяваць беларускія і рускія песні.

— Дарэчы, — раптам перапыніўшы свой расказ, успомніў Рыгор Раманавіч, — хутка з друку выходзіць новы зборнік беларускіх народных песень. Там ёсць, творы, апрацаваныя і мною, і многімі іншымі беларускімі і рускімі кампазітарамі. Добра было б, каб гэты зборнік трапіў да нашых землякоў, асабліва ў тыя гары, дзе ёсць хаты. Там многа вельмі прыгожых, паспраўднаму народных беларускіх песень.

Рыгор Раманавіч заўсёды знаходзіць час і магчымасць адказаць на пісьмы, якія прыходзяць з-за маршкі ад яго шматлікіх выбаршчыкаў. Ужо многа год запар яго выбіраюць дэпутатам Вархоўнага Савета БССР. Сведчаннем яго заслуг перад Радзімай з'яўляюцца ордэны Леніна, Кастрычніцкай Рэвалюцыі, «Знак Пашаны», шматлікія медалі.

Урок харэаграфіі ў самадзейных артыстаў народнага ансамбля танца «Лявоніха» Мінскага трактарнага завода.
Фота Ю. ІВАНОВА.

У ПЕСНІ — ДУША НАРОДА

Распісаліся маладыя ў саўчасным палацы культуры.

Потым праз усю вёску ішлі пешшу да хаты маладога мужа пад ветлівымі позірамі аднасяльчан, што высыпалі са сваіх хат і стаялі каля кожнай веснічкі...

І ўсё гэтае час ужо немалады гарманіст ішоў наперадзе і рваў мяхі трохрады, ставіў іх рознакаляровым веерам, расцягваў доўгім рабрыстым палатном, а невысокая чарная жанчына прытопвала нагамі і надпявала гармоніку.

Потым было вяселле — шумнае і радаснае, са сватамі і свацямі, з галасістымі дружкамі і мілым сэрцу песнямі.

Ярка рутанька, яра,
Блізка ля плота стаяла,
На яе раса ўпала.
Маладая Надзечка расу
брала,

Расою ўмывалася,
Касою ўціралася,
Бацькі пыталася:
«Ой, бацечка родны,
Ці я буду такая,
Як каліна яркая?»

Многа мудрасці, трывогі і радасці, святла і горычы ўвабрала ў сябе беларуская народная песня.

Прайшло, адшумела вяселле. Я адшукаў невысокую, чарнавалосую танцорку і папрасіў:

— Праспывайце, а я запішу словы.

— Ой, як жа так? Не ўмею я...

— А на вяселлі?

— Дык гэта ж — вяселле!

Я ўгаварыў яе праспываць.

Прыгладзіла рукой валасы, глыбока ўздыхнула, і песня запоўніла пакой...

З давен-даўна складалі мае землякі песні. Зрэшты, «складалі» — слова не зусім дакладнае. Проста выгаворвалі людзі тое, што хвалявала душу і прасілася вонкі, у слова, у вобраз.

Паслухаеш некалькі песень — адразу ж заўважаш дакладны, канкрэтны сэнс. Як правіла, тэмай песень становілася само жыццё з яго радасцямі і нягодамі. Некаторыя песні нагадваюць сапраўдныя дзялогі — прадстаўленні, таму што яны патрабуюць тэатралізаванага дзеяння сваіх выканаўцаў. Вось, напрыклад, як адбываецца апяванне каравая на вяселлі. Дзяўчаты (іх завуць у нас «запарож-

цы», таму што стаяць яны за парогам хаты) спяваюць:

Свацечка маладая,
Дай жа нам каравая,
І сыра беленькага,
І віна зеляненькага.

Свацця выкручваецца:
Дзевачкі-сястроначкі,
Я летам малая была,
Я пшанца не жала,
Пад капою ляжала.

Дзяўчаты-запарожцы наступаюць:

Свацечка маўчы-маўчы,
Бо запром проса таўчы,
Наша проса рудое,
Да таўчэння цвярдое.

А свацця да канца застаецца хітрай. (Зразумела, толькі для таго, каб прадоўжыць вясёлы паядынак, яго ж назірае амаль уся вёска!)

Дзевачкі-сястроначкі,
Я ехала ракітаю
З'ела сыр з Мікітаю,
А перабег Мікалаец, —
Адабраў каравая!

Колькі ў гэтым жартаўлівым дыялогу народнай іроніі, аптымізму, веселасці. Гэта — сапраўдны спектакль са сваімі выканаўцамі і глядачамі.

Пачуцці ў песнях маіх землякоў больш затоеныя, схаваныя часта за жарт, іро-

нію. Вось, напрыклад, яшчэ адна песня:

Ой, дзэч рэчка-невялічка,
Скочу — пераскочу,
Аддай мяне, мая мамка,
За каго я хочу,
Аддала мяне мамка
За каго хацела,
Шуміць-гудзе нагаечка
Каля майго цела.

Гэта песня спяваецца пад вясёлы рытм полечкі. Але вы прыслухайцеся да яе слоў! Тут і горыч, і нейкая здзіўляючая ліхасць.

Мастацкія вобразы ў песнях — простыя, зразумелыя. Але ў іх — сама жыццёвая праўда, якая ў песні становіцца сапраўдным мастацтвам. Вось ад'язджаюць сваімі маладой і спяваюць на развітанне маладому:

А ты, міленькі, глядзі,
Глядзі,
Каб яна босаю не хадзіла,
Каб саломая не тапіла,
Каб гаршком вады не
насіла...

...Адшумела вяселле, адгучалі песні, народныя абрадавыя песні, якія хвалююць усякага, хто іх чуче.

Анатоль КАЗЛОВІЧ.

Вёска Горск,
Бярозаўскага раёна.

Новыя вершы

Міхась ПАРАХНЕВІЧ

ДОМА

Ты клічэш зноў
у дальнюю дарогу,
Званок з дзяцінства —
добры мой капеж.
І я хутчэй,
агорнуты трывогай,
Спяшу туды,
дзе ты адна жывеш.
Ты не пытай,
чаго я так зачасціў,
Так, пастарэў і стаў таму
мудрэй.

Няма на свеце, мабыць,
болей шчасця,
Чым прытуліць матулю
да грудзей.

І ёй нічога
больш ад нас не трэба,
Адно хіба спытаць:
«На колькі ж дзён!..»
Глядзіцца месяц шаўкавісты
з неба,
Чапляе рогам
за старэчы клён.

А над прыціхай,
над лясною вёскай
(Прыслухайся —
і боізна ўздыхнуць!)
Звініць капеж —
аж ходзяць адгалоскі,
І мне нідзе
такога не пачуць.

Леў МАРОЗ.

Вось ад шчасця ажно
нецвярозы я —
Зноўку вы да сябе мяне
клічаце.

Вы, вяскоўцы Балота Бярозава,
Назаўжды сталі роднымі
клічаўцу.

Ці не нашы дарогі гаротныя
Лес хаваў пад разгалістай
кронаю!

Ці не нам жа мясціны
балотныя
Ад фашыстаў былі абаронаю!

Ці не там буданы нашы
дымныя
Аб збаўленні надзея нас
поўнілі!

Там, паеўшы што-небудзь
нішчымнае,
Ці не мы любаваліся поўняю!

Вы, як Сушка-рачулка,
лагодныя,
Як над ёю бары, ганарлівыя,
У маёй памяці — самыя родныя.

Дзе б ні жыў, дзе б ні быў —
тым шчаслівы я.

* хроніка культурнага жыцця *

◆ У самадзейнага танцавальнага ансамбля Віцебскага раённага дома культуры «Колас» своеасаблівы юбілей: для сельскіх працаўнікоў дадзены 2500-ы канцэрт.

Створаны больш чым 20 год назад вядомым збіральнікам беларускіх народных танцаў, заслужаным дзеячам культуры БССР О. Партным, калектыв паставіў каля 200 танцаў народнай ССР і зарубешных краін. Яго канцэртныя дарогі пралеглі праз усе раёныя цэнтры Віцебшчыны. Ён выступаў таксама ў Мінску, Магілёве, Гомелі, у гарадах Расійскай Федэрацыі, Украіны, Літвы, Малдавіі.

Творчыя паездкі па краіне ўзбагацілі рэпертуар ансамбля. У ім з'явіліся «Малдаўская сюіта», «Танец бесарабскіх цыганой», украінскі танец «Падалянка», рускі «Што за звон», латышскі «Вядзі, вядзі карагод», літоўскі «Млын» і многія іншыя.

Таленавіты калектыв — дыпламант Усеагульнага і Усебеларускага фестывалю мастацкай самадзейнасці, прысвечаных 50-годдзю Савецкай улады.

◆ 193 залатымі, сярэбранымі і бронзавымі медалямі, 6 дыпламамі Выставкі дасягненняў народнай гаспадаркі ССР адзначаны работы выпускнікоў і выкладчыкаў Бабруйскага гарадскога прафесіянальна-тэхнічнага мастацкага вучылішча № 15.

На ВДНГ ССР прыцягвае ўвагу наведвальнікаў 5-метро-

вая скульптура «Ленін на бра-невіку», зробленая навучнікамі групы рэзчыкаў-інкрустатарай пад кіраўніцтвам Л. Окуня. У адным з памяшканняў Ленінскага мемарыяльнага комплексу ва Ульянаўску знаходзіцца інкруставаная кампазіцыя бабруйчан «Ленін у Разліве».

Наведвальнікі сусветнай выставкі «ЭКСПО-70» у японскім горадзе Осака любаваліся цудоўнай па выразнасці і фантазіі скульптурнай групай «Залатое вяселле» работы навучніка Уладзіміра Панамарова. Тут жа былі і пейзажы — інкрустацыя па дрэве — «Буслы», «Вечар», «Зноў двойка». Многія вырабы бабруйскіх інкрустатарай экспанаваліся таксама ў канадскім горадзе Манрэалі.

◆ Дзяржаўны народны аркестр БССР накіраваўся ў першую ў гэтым годзе гастрольную паездку — па Салігорскім і Любанскім раёнах. Гэта «суверцюр» гастрольных маршрутаў 1972 года, аб якіх расказваў мастацкі кіраўнік калектыву народны артыст ССР прафесар І. Жыновіч:

— Нашы творчыя планы на гэты год звязаны з 50-годдзем утварэння ССР. У двухмесячнай паездцы па рэспубліках Закаўказзя, Сярэдняй Азіі і Казахстана нам трэба будзе даць 35 канцэртаў. Затым пабудзем на Далёкім Усходзе. Маршрут, для якога запланаваны 50 канцэртаў, пройдзе праз Хабароўск, Благавешчанск, Петра-

паўлаўск-Камчацкі, Магадан і востраў Сахалін.

Беларускія кампазітары Кім Цесакоў, Сяргей Картэс, Рычард Буцвілоўскі падрыхтавалі для нас новыя творы. У рэпертуар увойдзе сюіта з балета Г. Вагнера «Пасля балю».

◆ У Маскве на вуліцы Талбухіна заканчваецца будаўніцтва новага кінатэатра «Мінск». Цяпер у будынку завяршаюцца аддзелачныя работы, а ў канцы лютага кінатэатр будзе адкрыты. Глядзельная зала зможжа адначасова ўмясціць 1275 чалавек.

«Мінск» — другі кінатэатр у сталіцы, які носіць імя беларускага горада. Першым быў «Брэст», які размешчаны на Ярэцкай вуліцы.

◆ Гэты калектыв мастацкай самадзейнасці, які толькі што нарадзіўся, зарэгістраваны адразу ў двух раёнах: Лельчыцкім Гомельскай і Олейскім Жытомірскай абласцей. Харавая капэла «Славяне» ў Беларусі лічыцца як калектыв вёскі Глушавічы, а на Украіне — вёскі Майдан. Вёскі гэтыя побач, між імі ляжыць граніца дзвюх братніх рэспублік. Але песня, як і дружба, не ведае граніц. Амагары харавога мастацтва з абодвух населеных пунктаў аб'ядналіся ў вялікі калектыв і пачалі рыхтаваць праграму, прысвечаную 50-годдзю ўтварэння ССР. Ініцыятар стварэння капэлы — мастацкі кіраўнік Глушавіцкага сельскага клуба С. Драчэўскі.

У ваколіцах Гродна ідуць здымкі новага мастацкага фільма «Зімародак» студыі «Беларусьфільм». Галоўнай тэмай кінастужкі з'яўляецца спадчынасць пакаленняў, перайманне моладдзю гуманых і баявых традыцый бацькоў. У фільме знайшлі адлюстраванне падзеі суролага 1943 года, актыўныя дзеянні юных партызан і справы сённяшніх дзён, дружба ветэранаў, іх вернасць баявому братэрству. Адно з галоўных роляў — Марата выконвае мінскі школьнік Міша МУСТЫГІН, якога вы бачыце на здымку.

Фота Ул. ЛУПЕЙКІ.

ЛІНІЯ КРУГАГЛЯДУ

Фатаграфія ўладарна ўвайшла ў жыццё сучаснага чалавекі. Дакументальны кадры падзей зямнога шара яна глядзіць на нас са старонак газет, показвае недаступны месцавы пейзаж, прыгажосць падводнага свету. Тысячы людзей наведваюць выстаўкі мастацкай фатаграфіі. Звычайна на гэтых выстаўках экспануюцца работы, зробленыя ў самых розных манерах, у тым ліку і ў тэхніцы графікі. Лаканізм, высокая ступень абагульнення, якія ўласцівы гэтай відзе фатаграфіі, зрабілі яго даволі распаўсюджаным. Нямаюць прыхільнікаў ён мае сярод членаў фотаклуба «Мінск».

І вось у мінулым годзе фотаклуб «Мінск» выступіў ініцыятарам правядзення міжклубнай выстаўкі, якая была задумана як шырокі паказ жыцця нашай Радзімы сродкамі фатаграфіі, як дэманстрацыя найвышэйшых фатаграфічных прыёмаў у вырашэнні творчых задач. У арганізаваным камітэце ўвайшлі таксама прадстаўнікі Мінскага абласнога Савета прафсаюзаў і абласнога дома мастацкай самадзейнасці. Выстаўка называлася «Фатаграфіка-71», хаця па некаторых прычынах арганізаваннага парадку экспанавалася ў студзені 1972 года.

На разгляд журы паступіла звыш 800 работ больш як 200 аўтараў. На паштовых штампах называць амаль 40 гарадоў Савецкага Саюза.

— Калі мы ўпершыню ўбачылі работы, — прыгажосць старшыня журы, фотакарэспандэнт Аляксандр Дзітлаў, — мы разгубіліся. Здымкі ляжалі на падлозе, займаючы вялізную плошчу. Яны ўражалі сваёй значнасцю. Так, фатаграфіка — не келейная работа, а справа вя-

лікага грамадскага гучання.

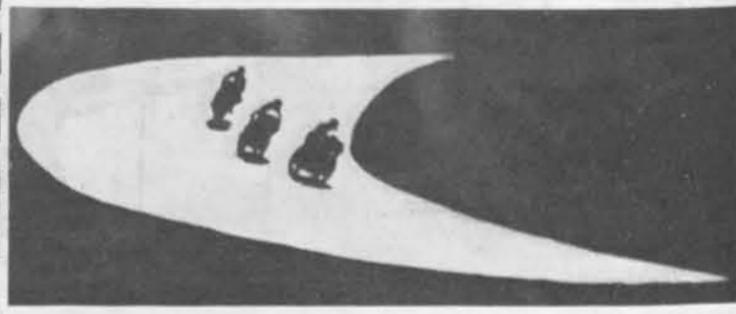
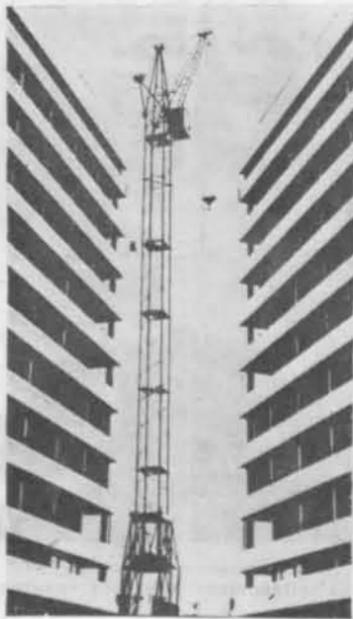
На выстаўцы, якая была размешчана ў памяшканні Беларускага аддзялення Унескаўскай гандлёвай палаты, экспанавалася каля 200 работ 104 аўтараў. Асобны стэнд знаёміў з творчасцю аднаго з заснавальнікаў фатаграфіі каўнаскага фотамастака П. Карпавічуса, які ўдзельнічаў у выстаўцы паз-за конкурсам.

Большасць выстаўленых работ была выканана ў тэхніцы графікі, ізагеліі, псеўдасаларызацыі, ізапаліхроміі, буйназарніскасці. Слова гэтыя амаль нічога не гавораць малазаёмным з фатаграфікай. Таму адказваючы на пытанні гледачоў, адзін з удзельнікаў выстаўкі сутнасць тэрмінаў растлумачыў проста: «Калі замест непрыкметнага пераходу, характэрнага для звычайнай фатаграфіі, вы атрымаеце выразна бачную лінію пераходу, то гэта і будзе фатаграфіка».

Экспанаваліся здымкі розных жанраў, на самыя разнастайныя тэмы.

Серыя работ, якія прадставіў Яўген Казюля, называецца «Хатынь». Вытрыманыя ў чорна-шэрых тонах, здымкі ўражаюць трагічнасцю, болей адчуваюцца ў сэрцы. Прыём мантэжу, выкарыстанне аўтараў, нібы абагульняе пакуты ўсіх людзей зямлі, што пацярпелі ад фашысцкага нашэсця. Званы Хатыні, сабраныя разам, гучаць магучым набатам, будзяць памяць і думкі.

Міхаіл Шмерлінг, улюбёны ў свой родны горад, прадставіў на выстаўку работу «Стары Віцебск». Вулачкі, што сталі аб'ектам увагі, ляжаць у баку ад імклівых праспектаў і геаметрычна дакладных новых мікра-раёнаў. Дамы тут не больш як двухпавярховыя, па ўзросту

яшчэ зусім не старыя, з фігурнымі аздабленнямі на фасадах і балконамі з завітушкамі. Сёння яны выклікаюць усмешкі прэтэнзіямі на былую прыгажосць. Але ўсё тое, што мы маглі б бачыць у прыроды ці на звычайнай фатаграфіі, пад рукамі майстра казачна мяняецца. Зніклі ў працэсе лабараторнай апрацоўкі неістотныя дэталі, непатрэбныя падрабязнасці. Здымак набыў некаторую дэкаратывнасць, незвычайнасць.

Партрэт шахцёра Аляксея Стаханова, зроблены ў тэхніцы ізагеліі, належыць Раману Барану. На здымку валяе і засяроджаны твар чалавека, і зсява аб якім грывела ў гады першых пяцігодкаў, імем якога быў названы ўсенародны рух за павышэнне норм выпрацоўкі. Прыменены тэхнічны прыём робіць вобраз героя надзвычай яркім, амаль плакатным. Перад намі не проста чалавек пажылога ўзросту, а змагар, зброя якога — веды і вопыт — даюць яму моц асілка.

...Пераходзіш ад стэнда да стэнда, быццам падарожнічаеш па краіне. Міжволі захапляешся неабсяжымі прасторами Радзімы, прыгажосцю яе гарадоў і вёсак, здзіўляешся псіхалагізму і дакладнасці трактоў-

кі ў жанравых і партрэтных здымках. Увагу прыцягваюць абаяльны «Маленькі рыжанин» Ілмара Апкаліса, паэтычны пейзаж Іонаса Кальвяліса, аб'яднаныя ў серыю «Мой край», дынамічная танцавальная «Завіруха» Георгія Меньшыкава, пранікнёны «Партрэт маці» Станіслава Яворскага, філігранная, уся нібы карункавая «Беларуская старадаўнасць» Генадзя Бяліцкага.

Шырокі круггляд фотаама-тараў і фотамайстроў, іх талант, багатае і своеасаблівае светаўспрыманне далі ім магчымасць стварыць творы мастацтва, у якіх высокае грамадскае гучанне спалучаецца з дасканаласцю формы.

Лаканізм выяўленчых сродкаў толькі падкрэслівае глыбіню думкі і эмацыянальную напоўненасць здымкаў. І цяжкасці ў рабоце журы, якое павінна было з добрага выбраць найлепшае для экспазіцыі, а потым яшчэ раз — для ўзнагароджвання, успрымаюцца са спачуваннем і ўдзячнасцю. Ганаровых узнагарод было няма: памятныя медалі, дыпломы, прызы грамадскіх арганізацый.

Абодва дыпломы першай ступені ўручаны беларускім фотаамаатарам: Я. Казюлю за серыю

«Хатынь» і М. Шмерлінгу за здымак «Стары Віцебск». Украінскі майстар Р. Баран атрымаў прыз за лепшае выкананне партрэта сродкамі фатаграфікі, рыжанин І. Апкаліс — за вырашэнне дзіцячай тэматыкі, В. Цітко з Паўночнадзвінска — за апраўданасць выкарыстання тэхнічных прыёмаў...

Поспех першай у нашай краіне выстаўкі фатаграфіі паказваў вялікую цікавасць да гэтага віду творчасці. Таму вырашана зрабіць такую выстаўку традыцыйнай і праводзіць яе ў Мінску раз у два гады. Паступова будзе стварыцца музей фатаграфіі, першымі экспанатамі якога стануць найбольш цікавыя і арыгінальныя работы з «Фатаграфіка-71». Пэўна, з часам павялічацца тэхнічны магчымасці, пашырыцца тэматыка, будуць знойдзены новыя рашэнні спрадвечных тэм жыцця і працы. А выстаўка «Фатаграфіка-71» стане першапачатковым пунктам адліку на шляху развіцця мастацтва фатаграфікі ў нашай краіне.

Валянціна ТРЫГУБОВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: агульны выгляд выстаўкі «Фатаграфіка-71» і работы з яе. Злева — «Геаметрыя будоўлі» Вячаслава Кананыхіна, унізе — «Паварот» Ілмара Апкаліса.

МІЛЬЁНЫ МІНЧАНІН

Ён нарадзіўся 25 студзеня ў радзіўным аддзяленні 6-й клінічнай бальніцы Мінска. Прымаў нованароджанага ўрач Маргарыта Шчарбакова і акушэрка Раіса Грамаздзіна. Хлопчык ваżyў 3 кілаграмы. Гэта першынец у сям'і маладых рабочых Зой Кудзінай і Валянціна Басько.

Маці маленькага грамадзяніна, які па шчаслівай выпадковасці стаў мільённым жыхаром беларускай сталіцы, — 20 гадоў. Родам яна з вёскі Карпілаўка Чэрвеньскага раёна. Пасля заканчэння прафесійна-тэхнічнага вучылішча працуе на швейнай фабрыцы вытворчага аб'яднання імя Крупскай. Тут яна пазнаёмілася са слесарам Валянцінам Басько. У мінулым годзе яны згулялі вяселле. А вось цяпер трапілі ў «гісторыю» Мінска. Сваіго сына, мільёнага грамадзяніна, Зоя і Валянціна вырашылі назваць Алегам.

Пакуль шчаслівыя бацькі нованароджанага прымаюць віншаванні, гісторыкі, эканамісты, статыстыкі, горадабудавальнікі з розных бакоў абмяркоўваюць цэлы шэраг праблем, актуальных для горада-мільянера.

Невядома, колькі жыхароў было ў Мінску ў час яго заснавання, больш як дзевяць стагоддзяў таму назад. У XII стагоддзі, па сцвярджэнню вучоных, тут сцвярдзана прыкладна дзве з паловай тысячы чалавек. У пералом-

ным 1917-ым годзе ў горадзе налічвалася 134,5 тысячы. 270,6 тысячы мінчан было ў 1941 годзе напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны. Да 1944 года з іх засталася 150,7 тысячы.

Аднаўляўся горад, расла колькасць жыхароў. Сёння, у параўнанні з даваенным часам, тэрыторыя нашай сталіцы павялічылася больш як удвая. Штогадовы прырост насельніцтва складае прыкладна 40 тысяч чалавек. Кожны дзень у Мінску нараджаецца ў сярэднім 50 дзяцей.

Савецкая дзяржава ўважліва ставіцца да патрэб хуткарастучага горада. Шпакі-мі тэмпамі ідзе будаўніцтва жылля. Вялікія сродкі штогод выдаткоўваюцца на ахову здароўя, культурна-бытавое абслугоўванне.

Самай «прывілеяванай» часткай грамадства з'яўляецца дзеці. Гэта для іх пабудавана 350 дзіцячых садоў і ясляў, 131 школа, тэатр, бібліятэкі, стадыёны. Шырокія перспектывы для жыхароў беларускай сталіцы адкрываюцца ў гэтым пяцігоддзі.

Да нядаўняга часу ў нашай краіне было дзесяць гарадоў з насельніцтвам звыш аднаго мільёна чалавек. Масква, Ленінград, Кіеў, Харкаў, Ташкент, Баку, Горкі, Новасібірск, Куйбышаў, Свядлоўск. Мінск стаў адзінаццатым членам сям'і савецкіх гарадоў-мільянераў.

Зімовая раніца.

Фотаэцюд Ул. КІТАСА.

«Сейф» дзесятага стагоддзя

Валун ледніковых часоў, які ляжаў на вуліцы вёскі Ракаўцы Смагонскага раёна, доўга захоўваў сваю таямніцу. Сунуты бульдозерам з месца, ён «раскашэліўся» ў літаральным сэнсе гэтага слова. Больш за 800 сярэбных арабскіх дырхемаў, якія знаходзіліся ў абарачэнні на старарускіх землях у IX—XI стагоддзях, трапілі ў рукі даследчыкаў. Гэта адзін з найбольш буйных скарбаў такога роду, знойдзеных ва Усходняй Еўропе.

Вядомы беларускі нумізмат, кандыдат гістарычных навук В. Радзівіч закончыў вывучэнне матэрыялаў гэтай знаходкі. У скарбе ёсць манеты, якія на-

ма нават у багацейшых калекцыях такіх буйных сховішчаў, як Эрмітаж і Брытанскі музей. Відца, велізарны камень у свой час знаходзіўся за акаліцай і толькі цяпер апынуўся на вясковай вуліцы. Валун выбралі не выпадкова, такі «сейф» не страціў з віду. Чаму ўладальнік не вярнуўся да гэтага месца — невядома. Але тое, што ён карыстаўся манетамі — бесспрэчна: сярод іх ёсць абломкі-палавінкі. Гэта свайго роду дробныя наміналы, якія мелі хаджэнне ў Старажытнай Русі.

Звыш тысячы год скарб арабскіх дырхемаў праляжаў у беларускай зямлі.

ГУМАР

Дзве сяброўкі пляткараць пра трэцюю.

— Цікава, чаму яна да гэтага часу не выйшла замуж?

— Таму, што яна дастаткова разумная, каб не выйсці за мужчыну, які настолькі бурны, каб на ёй жаніцца.

У адзін маленькі гарадок поезд споздзень прыходзіў з вялікім спазненнем.

Але вось аднойчы ён з'явіўся на станцыі раней тэрміну на некалькіх хвілін.

Мясцовы аптэкар звяртаецца да машыніста:

— Брва! Нарэшце гэты пракляты поезд прыйшоў раней часу. Частуйцеся цыгарэтаў! Вы ж заслужылі.

— Схавайце цыгарэты, татуля. Гэта проста ўчарашні поезд.

— Паслухайце, афіцыянт, вы палічылі мне тры франкі за гарчыцу, а я яе амаль не браў!

— О, гэта памылка, мсье. Калі вы амаль не бралі, то гэты каштуе палчэ франкі. Тры франкі — гэта калі вы яе зусім не бралі.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82,
33-03-15, 33-15-15, 39-87-92.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі Зак № 121.